

Η ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΑΣΩΤΟΥ ΥΙΟΥ Ἡ ΤΟΥ ΣΠΛΑΓΧΝΙΚΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΝΕΟΦΥΤΟ ΤΟΝ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτη ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΚΑΠΙΛΛΑ(*).

Α'. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Ὁ Χριστός, καθ' ὅλη τή διάρκεια τῆς ἐπί γῆς παρουσίας του, κήρυττε μέ τούς λόγους καί τίς πράξεις του τό μήνυμα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Πολλές φορές μιλοῦσε στούς ἀνθρώπους μέ παραβολές παρουσιάζοντας αὐτά πού ἤθελε νά τούς διδάξει μέ εἰκόνες ἀπό τήν καθημερινότητά τους. Τίς χρησιμοποιοῦσε ὡς διδακτικό μέσο γιά νά τούς ὁδηγήσει μέ ἕνα ἐνεργῆ τρόπο στήν καλύτερη κατανόηση τοῦ κηρύγματός του. Μιά ἀπό τίς παραβολές αὐτές τοῦ Χριστοῦ εἶναι καί αὕτη τοῦ «Ἀσώτου Υἱοῦ» ἢ τοῦ «Σπλαγχνικοῦ Πατέρα», πού κατὰ πολλούς ἐρμηνευτές θεωρεῖται ὡς ἄριστη διήγηση γιά τή σωτηρία τοῦ κάθε ἀνθρώπου. Γι' αὐτό καί χαρακτηρίζεται ἡ παραβολή αὕτη ὡς «τό Εὐαγγέλιο τῶν Εὐαγγελίων», ὡς «ὁ μαργαρίτης μεταξύ τῶν παραβολῶν». Πολλοί Πατέρες καί νεότεροι ἐρμηνευτές ἀσχολήθηκαν μέ τήν ἐρμηνευτική προσέγγιση τῆς παραβολῆς αὐτῆς. Ἄλλοι παραδίδοντας στή σύγχρονη ἐρμηνευτική τίς ἀπόψεις καί μόνο τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καί ἄλλοι χωρίς νά ἀπομακρυνθοῦν ἀπό αὐτές, ἔδωσαν νέα ἐρμηνευτική προσέγγιση δημιουργώντας νέες προοπτικές. Ἐνας ἀπό τούς μεγάλους ἀγίους τῆς Ἐκκλη-

*) Ὁ π. Φιλόθεος Καπίλλας εἶναι θελόγος καί μεταπτυχιακός φοιτητής τοῦ Τμήματος Μεταπτυχιακῶν Θεολογικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου Νεάπολις - Πάφου.

σίας τῆς Κύπρου, ὁ Ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἑγκλειστος, μέσα ἀπὸ τὴν 32ῃ Κατήχησή του, δίνει τὴ δική του ἐρμηνευτικὴ προσέγγιση.

Μέσα στὰ πλαίσια τῆς ὀρθόδοξης ἐρμηνευτικῆς παράδοσης καὶ τῆς σύγχρονης ἐρμηνευτικῆς θὰ προσπαθήσουμε νὰ ἀναπτύξουμε τὸ θέμα: «Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀσώτου ἢ τοῦ σπλαγχνικοῦ πατέρα, κατὰ τὸν Ἅγιο Νεόφυτο τὸν Ἑγκλειστο». Τὸ θέμα τῆς παραβολῆς, ὅπως τὴν παρουσιάζει ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, ἀπασχόλησε πολλοὺς ἐρμηνευτές. Αὐτὸ ἔγινε καὶ γίνεται, γιατί ἡ παραβολὴ αὐτὴ κρύβει ἓνα τεράστιο πλοῦτο νοημάτων. Ὁ Ἅγ. Νεόφυτος ὁ Ἑγκλειστος, μέσα ἀπὸ μιὰ ἐξαιρετικὴ ἐρμηνευτικὴ προσέγγιση, μᾶς παρουσιάζει τὴν παραβολὴ αὐτὴ δίνοντάς της μιὰ νέα ὀνομασία, ἀπὸ τὴν καθιερωμένη: **ἡ παραβολὴ τοῦ εὐσπλαχνου πατέρα**. Ἐτσι θέτει τὴν προσέγγισή της σὲ μιὰ νέα ἐρμηνευτικὴ προοπτικὴ. Ὁ Ἅγιος τονίζει τὴ μεγάλη ἀξία τῆς μετάνοιας τοῦ ἀσώτου, ἀλλ' ὅμως μέσα ἀπὸ τὴν ἐρμηνευτικὴ του προσέγγιση τονίζει ἰδιαίτερα τὴν ἀπέραντη ἀγάπη τοῦ σπλαγχνικοῦ πατέρα.

Μέσα ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐργασία θὰ προσπαθήσουμε νὰ παρουσιάσουμε τὴ διδασκαλίαν τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἑγκλείστου σχετικὰ μὲ τὴν παραβολὴ αὐτή, μέσα ἀπὸ τὴν 32ῃ Κατήχησή του.

Στὴν ἀρχὴ θὰ ἀναζητήσουμε τὴν ἀφορμὴ συγγραφῆς τῆς Κατήχησης μὲ θέμα τὴν παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου ἀπὸ τὸν Ἅγιο Νεόφυτο. Ἡ παρότρυνση τοῦ Ἡγουμένου τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου στὸν Κουτσοβέντη, τελικὰ ὀδηγεῖ τὸν Ἅγιο στὴ συγγραφὴ τῶν Κατηχήσεων του καὶ ξεπερνᾷ τὴν ἀρχικὴ του σκέψη ὅτι ἦταν περιττὴ μιὰ τέτοια προσπάθεια. Κατόπιν θὰ ἐξετάσουμε τὸν ρόλο τῆς τάξης τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ, πού ἦταν καὶ ἡ αἰτία γιὰ νὰ ἐκφωνήσῃ ὁ Χριστὸς τὴν παραβολὴ αὐτή. Οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι προκαλοῦσαν τὸν Χριστό καὶ ἔτρεφαν μῖσος καὶ ἀντιπάθεια στὸ πρόσωπό Του. Θέλοντας ὁ Χριστὸς νὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ καταλάβουν καὶ νὰ ὑπερβοῦν τὴν πλανεμένη κατανόηση τῆς Γραφῆς,

ἐκφωνεῖ τὴν παραβολὴ αὐτὴ πού ἐμπίπτει στίς παραβολές πού ἔχουν σχέση με τὴν ἀγάπη καὶ σπλαγχνικότητα τοῦ Θεοῦ.

Κατόπιν θά δοῦμε τὴν κριτικὴ παράλληλα με τὴ συνάφεια τοῦ κειμένου τῆς παραβολῆς. Ἀκολουθῶς θά μᾶς ἀπασχολήσει ἡ διαίρεση τῆς παραβολῆς ἀπὸ τοὺς ἐρμηνευτές, ἀνάλογα με τοὺς στόχους καὶ τὴ θεολογικὴ προσέγγιση πού θέτει ὁ καθένας. Στὴ συνέχεια θά ἐξετάσουμε τὴν προβληματικὴ πού ἀναπτύσσεται γύρω ἀπὸ τὴν ὀνομασίαν τῆς παραβολῆς καὶ ποιοὶ εἶναι τὸ κεντρικὸ της πρόσωπο. Στὸ τέλος θά παρουσιάσουμε τὴν ἐρμηνείαν τῆς παραβολῆς μέσα ἀπὸ τὴ διδασκαλίαν τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλειστοῦ, πού εὐθυγραμμίζεται με τὴ λοιπὴ ἐρμηνευτικὴ παράδοση τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδιαίτερα τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου.

Β'. Η ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΑΣΩΤΟΥ ᾽Η ΤΟΥ ΣΠΛΑΓΧΝΙΚΟΥ ΠΑΤΕΡΑ

1. Ἀφορμὴ συγγραφῆς τῆς 32ης Κατήχησης ἀπὸ τὸν ᾽Αγιο Νεόφυτο τὸν ᾽Εγκλειστο.

Τὸν ᾽Αγιο Νεόφυτο, ὡς μοναχὸ καὶ πνευματικὸ πατέρα, τὸν ἀπασχολοῦσε ἡ σωτηρία τῶν ἀδελφῶν του, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν κατοίκων τῆς Κύπρου. Ὁ ἴδιος, ἂν καὶ δέν εἶχε τὴν στοιχειώδη μόρφωση μέχρι τὰ δεκαοκτὼ του χρόνια, ἐντούτοις μέσα ἀπὸ τὴν προσωπικὴ μελέτη τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, τῆς ἀνάγνωστος τῶν Πατερικῶν κειμένων, σέ συνδυασμὸ με τὴ συμμετοχὴ του στίς ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἔγραψε ἀρκετὰ ἔργα⁽¹⁾. Ἀπὸ αὐτὸ καταλαβαίνουμε, ὅτι τὸν ᾽Αγιο τὸν συνεῖχε ἡ πνευματικὴ οἰκοδομὴ καὶ καλλιέργεια τῶν μοναχῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνθρώπων πού κατέφευγαν

1. Βλ. σχετικὰ ἐμπεριστατωμένη μελέτη τοῦ καθηγητῆ Χρ. Οἰκονόμου, ᾽Ο ᾽Αγιος Νεόφυτος ὁ ᾽Εγκλειστος, Προσωπικότητα, Συγγράμματα καὶ ἐρμηνευτικὲς προσεγγίσεις, ᾽Εγκλειστριωτικά Ἀνάλεκτα 2, ἔκδ. ᾽Ιερᾶς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ἁγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010, σσ. 315-316.

στήν Ἐγκλείστρα γιά νά βοηθηθοῦν, γι' αὐτό καί ἐπιδόθηκε στή συγγραφή τῶν ἔργων του. Στόχος τῆς συγγραφῆς τοῦ Ἁγίου εἶναι ἡ σωτηρία τῶν ἀναγνωστῶν καί ἀκροατῶν του: «Ἐσχηκέναι ἀνάγκη πρὸς τό σωθῆναι»⁽²⁾. Τήν κατήχηση αὐτή γιά τόν ἄσωτο τήν γράφει κατόπιν προτροπῆς καί παρακλήσεως τοῦ Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου στόν Κουτσοβέντη τοῦ Πενταδακτύλου⁽³⁾, ὁ ὁποῖος παρακάλεσε ἐπανειλημμένως τόν Ἅγιο νά προχωρήσει στή συγγραφή: **«Πρὸς τόν ἴδιον ἀδελφόν μοναχόν Ἰωάννην καί ἡγούμενον τῆς περιωνύμου τοῦ (Κουτ)ζουβένδη μονῆς καί πρὸς τούς ὑπ' αὐτόν μοναχοὺς»**⁽⁴⁾.

Ὁ ἴδιος βέβαια στήν ἀρχή ἦταν ἀπρόθυμος καί δέν προχωροῦσε στή συγγραφή ἀρνούμενος τήν παράκληση τοῦ Ἡγουμένου Ἰωάννη, γιατί ὅπως ὁ ἴδιος ἀναφέρει, πολλοί Πατέρες ἀσχολήθηκαν μ' αὐτά καί θεωροῦσε, ὅτι δέν ἦταν ἀπαραίτητο. Κάνοντας, ὅμως, ὑπακοή, γράφει ὅχι κάτι δικό του ἀλλὰ αὐτά πού τό Ἅγιο Πνεῦμα τόν φώτισε. Γι' αὐτό καί προτρέπει τόν Ἡγούμενο Ἰωάννη νά τά χρησιμοποιοῦ στήν πνευματική καθοδήγηση καί διαποίμανση τῶν ἀδελφῶν τῆς Μονῆς του⁽⁵⁾, καθὼς καί ἄλλων ἀνθρώπων: **«Εἰς τό ἐκθρέψαι λόγῳ Θεοῦ θρέμματα λογικά καί ποτίσαι νάματα θεϊκά διψώσας σωτηρίαν ψυχάς»**⁽⁶⁾. Στή συνέχεια τονίζει, ὅτι αὐτά δέν εἶναι δικά του τεχνάσματα καί ἐφευρήματα, ἀλλὰ προϊόν τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος: **«...ἀλλὰ ὅσα ἂν ἡμῖν κατὰ χάριν ἢ Χάρις πηγάζει τοῦ Πνεύματος**

2. Βλ. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα, Πεντηκοντακέφαλον*, τόμ. Α', Ἔκδ. Π. Σωτηρούδης, ἔκδοση Ι.Β.Σ.Μ. Ἁγίου Νεοφύτου, Πάφος 1996, σελ. 246, 4-5.

3. Πρὸς Χρ. Οἰκονόμου, ὅπ.παρ., σ. 267.

4. Βλ. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα, Εἰσαγωγή Βίβλος τῶν Κατηχήσεων*, τόμ. Β', ἔκδ. Β. Κ. Κατσαρός, Ἔκδοση Ι.Β.Σ.Μ. Ἁγ. Νεοφύτου, Πάφος 1996, σ. 80.

5. Βλ. Χρ. Οἰκονόμου, ὅπ.παρ., σ. 267-269.

6. Βλ. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα, Βίβλος τῶν Κατηχήσεων*, τόμ. Β', ἔκδ. Β. Κ. Κατσαρός, Ἔκδοση Ι.Β.Σ.Μ. Ἁγίου Νεοφύτου, Πάφος 1996, σ. 194, 2, 28.

εἰς δόξαν αὐτοῦ καὶ ὠφέλειαν σὴν καὶ ἄλλων ἴσως τινῶν, ἐκεῖνα πάντως καὶ φωτισθέντες συγγράφομεν»⁽⁷⁾, γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πνευματικὴ ὠφέλεια τῶν ἀνθρώπων.

Συνιστᾷ στὸν Ἡγούμενο Ἰωάννη νὰ μὴ ἀνησυχεῖ, ἂν θὰ ἔχουν ἀποδέχτες ἢ μὴ οἱ πνευματικὲς παραινέσεις του, ἂν θὰ ὠφεληθοῦν ἢ ὄχι οἱ πατέρες, ἀλλὰ σὰν ἀκούραστος διανομέας νὰ διανέμει, ὅπως διατάχθηκε τὰ χρήματα τοῦ Κυρίου στοὺς τραπεζίτες⁽⁸⁾. Ἄν αὐτὰ τὰ κάνει ὁ Ἡγούμενος, τότε ὁ Ἅγιος Νεόφυτος εὐχεται αὐτὰ νὰ ἀποφέρουν τοὺς κατάλληλους καρπούς, πού θὰ ὀδηγήσουν τοὺς πατέρες ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανὸ καὶ θὰ καταστήσουν τὴ ζωὴ τους θυσία ζωντανή καὶ ἀρεστή στὸν Θεό⁽⁹⁾. Τότε ὅλοι θὰ ἀγαπήσουν τὸν Χριστὸ καὶ αὐτὸς θὰ ἀγαπήσει τοὺς πιστοὺς καὶ θὰ δοξάσει αὐτοὺς πού θὰ ἀγαπήσουν τὴν εὐπρέπεια τοῦ οἴκου του. Αὐτὸ ἀκριβῶς πού ἀναφέρεται καὶ στὴ λειτουργικὴ εὐχή τῆς Θείας Λειτουργίας τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου: **«ἀγίασον τοὺς ἀγαπῶντας τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου, σοὶ αὐτοὺς ἀντιδόξασον τῇ θεϊκῇ σου δύνامي καὶ μὴ ἐγκαταλίπης ἡμᾶς τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ σέ»**⁽¹⁰⁾.

Ἡ κατήχηση αὐτὴ εἶναι ἡ 32η καὶ μ' αὐτὴν ὁλοκληρώνεται τὸ δεύτερο μέρος τῶν Κατηχήσεων τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου. Κανονικά θὰ ἔπρεπε νὰ τοποθετηθεῖ μετὰ τὴς Ε' καὶ Στ' Κατήχησης τοῦ πρώτου πυκτιδίου τοῦ πρώτου μέρους, ἀλλὰ, ἐπειδὴ δὲν εἶχε συνταχθεῖ ἀκόμη ἀπὸ τὸν Ἅγιο Νεόφυτο, γι' αὐτὸ καὶ τοποθετήθηκε στό τέλος τοῦ δεύτερου μέρους τῶν Κατηχήσεων⁽¹¹⁾. Μόλις, ὅμως, καταρτίστηκε ἡ Βίβλος τῶν Κατηχήσεων μέ τὴν ἀποστολὴ τῶν δύο μερῶν πρὸς τὸν Ἡγούμενο Ἰωάννη, τοποθετήθηκε στὴ σωστὴ τῆς σειρά ἀνάλογα μέ τίς ἀντίστοιχες ἐορτολογικὰ Κυριακές⁽¹²⁾.

7. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, ὅπ.παρ., σ. 246, 15.

8. Χρ. Οἰκονόμου, ὅπ.παρ., σ. 269.

9. Χρ. Οἰκονόμου, ὅπ.παρ., σ. 271.

10. *Ἱερατικὸ Α'*, ἔκδ. Ι.Μ. Σίμωνος Πέτρας, Ἅγιον Ὄρος 2001, σ. 139.

11. Χρ. Οἰκονόμου, ὅπ.παρ., σ. 272.

12. Χρ. Οἰκονόμου, ὅπ.παρ., σ. 272.

2. Αιτία έκφώνησης τῆς παραβολῆς ἀπό τόν Χριστό.

Ἡ αἰτία έκφώνησης τῆς παραβολῆς⁽¹³⁾ τοῦ σπλαγχνικοῦ πατέρα, καθὼς καί τῶν δύο ἄλλων σχετικῶν παραβολῶν, τοῦ χαμένου προβάτου καί τῆς ἀπολεσθείσης δραχμῆς, ἦταν ὁ γογγυσμός καί ὁ ψίθυρος τῶν φαρισαίων καί τῶν γραμματέων μπροστά στό γεγονός τῆς συνομιλίας, τῆς συναναστροφῆς καί ἐπικοινωνίας τοῦ Χριστοῦ μέ τούς τελῶνες καί τούς ἁμαρτωλούς: «**Ἦσαν δέν ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶνες καί οἱ ἁμαρτωλοί ἀκούειν αὐτοῦ καί διεγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καί οἱ γραμματεῖς λέγοντες ὅτι οὗτος ἁμαρτωλούς προσδέχεται καί συνεσθίει αὐτοῖς**»⁽¹⁴⁾. Ὁ Χριστός προσεγγιζόταν ἀπό πολλούς ἀνθρώπους, ἀλλά ὅπως ἰδιαιτέρως τόν πλησίαζαν οἱ τελῶνες καί οἱ ἁμαρτωλοί, γιατί πέραν ἀπό τήν περιέργεια νά τόν δοῦν, ἤθελαν νά ἀκούσουν τή διδασκαλία του γιά νά ὠφεληθοῦν πνευματικά. Αὐτό βέβαια ξεσήκωνε κάθε φορά τούς φαρισαίους καί τούς γραμματεῖς, οἱ ὁποῖοι κατηγοροῦσαν τόν Χριστό ὅτι ὄχι μόνο τούς δέχεται, ἀλλά συνομιλεῖ καί συντρῶγει μαζί τους.

Ὁ Χριστός ἀπαντώντας στήν κριτική τους δικαιολογεῖ τήν στάση του ὑποστηρίζοντας τά παρακάτω: α) Αὐτοί δέχθηκαν ἀρχικά τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ νά ἐργασθοῦν στόν ἀμπελώνά του, ἀλλά τελικά δέν μετέβησαν σ' αὐτόν⁽¹⁵⁾. Αὐτό τό παρουσιάζει μέσα ἀπό τήν παραβολή τῶν δύο υἱῶν πού τούς κάλεσε ὁ πατέρας γιά νά πᾶνε στόν ἀγρό. Ὁ πρῶτος στήν ἀρχή ἀποδέχθηκε ἀλλά δέν πῆγε καί ὁ δεύτερος, ἐνῶ ἀρχικά ἀπέρριψε τήν ἐντολή τοῦ πατέρα, τελικά πῆγε καί ἐργάσθηκε στόν ἀγρό. Στήν ἐρώτηση τοῦ Χριστοῦ ποιός ἀπό τούς δύο ἔκανε τό θέλημα τοῦ πατέρα του, τοῦ ἀπάντησαν ὁ πρῶτος. Ὁ Χριστός τούς βεβαιώνει, ὅτι οἱ

13. Βλ. Χρ. Οἰκονόμου, Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος, *Ἐγκλειστριωτικά Ἀνάλεκτα* 2, ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010, σσ. 274-275.

14. Λουκ. 15, 1-2.

15. Βλ. Ἰω. Δ. Καραβιδοπούλου, *Αἱ παραβολαί τοῦ Ἰησοῦ*, Θεσσαλονίκη 1971, σ. 103.

τελώνες καί οἱ πόρνες θά μποῦν πρίν ἀπό αὐτούς στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἐνῶ ἦρθε ὁ Ἰωάννης, τονίζει ὁ Ἰησοῦς, κηρύττοντας τήν ὁδὸ τῆς μετάνοιας δέν πιστέψατε. Οἱ τελῶνες καί οἱ πόρνες τὸν πίστεψαν, ἐνῶ ἐσεῖς δέν μετανοήσατε καί δέν πιστέψατε⁽¹⁶⁾.

β) Ὁ Χριστός τονίζει, ὅτι ἀποδείχθηκαν ἀνάξιοι τῆς τιμῆς, τῆς ἀνοχῆς καί τῆς ἀγάπης τοῦ Κυρίου τους καί τῆς ἀποστολῆς, πού τοὺς ἀνατέθηκε. Κατόπιν παρουσιάζει τήν παραβολή τῶν κακῶν γεωργῶν. Ὁ Κύριος τοὺς ἀπέστειλε νά ἐργασθοῦν στὸν ἀμπελῶνα καί, ὅταν ἔρχεται ὁ χρόνος τῆς καρποφορίας, ἀποστέλλει τοὺς δούλους του γιὰ νά πάρουν τὸ μερίδιό του ἀπὸ τοὺς καρπούς. Οἱ γεωργοὶ ἐκεῖνοι τότε τοὺς ἔδειραν, ἄλλους τοὺς ἀπέκτειναν καί ἄλλους τοὺς λιθοβόλησαν. Τότε ξαναστέλνει πιο πολλοὺς ἀπὸ τοὺς πρώτους καί τοὺς κάνουν τὰ ἴδια. Τελευταῖο στέλνει τὸν Υἱόν του πού, ἀντὶ νά τὸν σεβαστοῦν, εἶπαν, ὅτι αὐτός εἶναι ὁ κληρονόμος, ἅς τὸν σκοτώσουμε καί ἅς ἀρπάξουμε τήν περιουσία του. Στὴν ἐρώτηση τοῦ Χριστοῦ, ὅταν θά ἔλθει ὁ ἰδιοκτήτης τί θά κάνει τοὺς κακοὺς γεωργούς, αὐτοὶ ἀπάντησαν, ὅτι θά τοὺς ἐξολοθρεύσει καί θά δώσει τὸ ἀμπέλι σέ ἄλλους γεωργούς. Στό τέλος ὁ Χριστός καταλήγει, ὅτι ὁ Θεός θά ἀφαιρέσει τὸ προνόμιο νά εἶναι ὁ λαὸς τῆς βασιλείας του καί θά τὸ δώσει σέ ἕνα λαὸ πού θά παράγει καρπούς ἄξιους τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν⁽¹⁷⁾.

γ) Αὐτοὶ ἀπέρριψαν τήν πρόσκληση τοῦ Θεοῦ στό δεῖπνο τῆς βασιλείας⁽¹⁸⁾. Ὅταν ἦταν ὅλα ἔτοιμα γιὰ τὸ δεῖπνο, ὁ Κύριος ἀποστέλλει τοὺς δούλους του γιὰ νά φωνάξουν τοὺς προσκεκλημένους. Ἐκεῖνοι, ὅμως, προβάλλουν διάφορες δικαιολογίες: Ὁ ἕνας ὅτι ἀγόρασε ἀγρό, ὁ ἄλλος ἀγόρασε πέντε ζεύγη βοδιῶν καί ὁ τρίτος ὅτι νυμφεύθηκε καί ἔχει οἰκογενειακές ὑποχρεώσεις. Τότε ὁ Κύριος, ὀργισμένος μετὰ τίς ἀπαντήσεις τῶν προσκεκλημένων, διέταξε τοὺς δούλους νά ἐξέλθουν καί νά φωνάξουν ὅσους

16. Ματθ. 21, 28-32.

17. Ματθ. 21, 33-45.

18. Βλ. Ἰω. Δ. Καραβιδοπούλου, ὁπ.παρ., σ. 103.

συναντήσουν στους δρόμους: φτωχούς, ανάπηρους, κουτσούς και τυφλούς. Ἐπειδὴ ὑπῆρχε ἀκόμα χώρος, τοὺς διέταξε νὰ βγουν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη στους δρόμους καὶ στὰ μονοπάτια καὶ νὰ τοὺς ἀναγκάσουν νὰ ἔρθουν γιὰ νὰ γεμίσει τὸ τραπέζι καὶ καταλήγει ὁ Χριστός, ὅτι κανένας ἀπὸ ἐκείνους πού κάλεσε δέν θὰ γευθεῖ τὸ δεῖπνο του⁽¹⁹⁾.

δ) Στηρίχθηκαν ὄχι στὴ Χάριν καὶ στὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ στὰ δικά τους ἔργα, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν παραβολὴ τοῦ τελώνη καὶ τοῦ φαρισαίου⁽²⁰⁾. Αὐτοὶ πίστευαν, ὅτι μέ τὴν τυπικὴ τήρηση τῶν διατάξεων τοῦ νόμου καὶ μέ τὰ ἔργα τους θὰ ἐπίσπευδαν τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἀνέβηκαν καὶ οἱ δύο στό ἱερό γιὰ νὰ προσευχηθοῦν καὶ ὁ ἕνας στάθηκε στό κέντρο τοῦ ναοῦ καὶ ἄρχισε μέ ἔπαρση νὰ προσεύχεται: «σταθεῖς πρὸς ἑαυτόν»⁽²¹⁾. Ἦλεγε γιὰ τίς ἀγαθοεργίες του καὶ κατηγοροῦσε τὸν τελώνη πού βρισκόταν σὲ μιὰ γωνιά τοῦ ναοῦ. Ἐκεῖ κτυποῦσε τὸ στῆθος του καὶ δέν τολμοῦσε νὰ ἀτενίσει τὸν οὐρανό, ἀλλὰ προσευχόταν καὶ ἔλεγε: «Ὁ Θεὸς ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ»⁽²²⁾. Ὁ Χριστὸς τονίζει, ὅτι ὁ τελώνης κατέβηκε στό σπίτι του δικαιώμενος καὶ συμφιλιωμένος μέ τὸν Θεό, ἐνῶ ὁ φαρισαῖος καταδικάστηκε. Συμπερασματικά καταλήγει ὁ Χριστός, πῶς ὅποιος ὑψώνει τὸν ἑαυτό του θὰ ταπεινωθεῖ καὶ ὅποιος τὸν ταπεινώνει θὰ ὑψωθεῖ⁽²³⁾.

Οἱ Φαρισαῖοι (perushim = κεχωρισμένοι) ὀνομάζονταν ἔτσι, γιὰτὶ ἀποχωριζόμενοι τοῦ κόσμου, ἀφιερώνονταν στὰ πράγματα τῆς θρησκείας⁽²⁴⁾. Εἶχαν τόση ἰσχὺ καὶ δύναμη στό λαό, ἀλλὰ καὶ ἀπέναντι τοῦ βασιλιᾶ καὶ ἐνώπιον τῶν ἀρχιερέων τοῦ λαοῦ, πού,

19. Λουκ. 14, 15-24.

20. Βλ. Ἰω. Δ. Καραβιδοπούλου, ὅπ.παρ., σ. 103.

21. Λουκ. 18, 11.

22. Λουκ. 18, 13.

23. Λουκ. 18, 9-14.

24. Βλ. Κ. Θ. Ζάρρα, *Ἱστορία τῆς Ἐποχῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης*, Ἀθήνα 2005, σσ. 394-409.

ὅ,τι καί νά ἔλεγαν, γινόταν πιστευτό. Ἦταν ἰσχυροί καί πλούσιοι καί πάντα ἔπαιρναν τίς πρωτοκαθεδρίες καί τίς πρωτοκλισίες στά δεῖπνα καί στίς ἐπίσημες ἐκδηλώσεις. Ἦταν ὑπερήφανοι, ἀλαζόνες, περιφρονοῦσαν τόν λαό, ἐπιδεικτικοί καί αὐστηροί⁽²⁵⁾. Ἡ θρησκευτικότητά τους εἶχε καταντήσῃ μιὰ ὑποκριτική τήρηση ὁρισμένων τυπικῶν διατάξεων τοῦ Νόμου, ἡ εὐσέβειά τους ἐπιφανειακή καί στηριζόταν μόνο στήν ἐπιδειξιμανία καί τήν ἐξωτερική καθαρότητα⁽²⁶⁾.

Οἱ γραμματεῖς ἀπό τήν ἄλλη, ἦταν αὐτοί πού πρόσεχαν τή διατήρηση τοῦ Νόμου καί τῶν παραδόσεων καί καταργώντας τό κύρος τῆς Ἀγίας Γραφῆς τήν ἐρμήνευαν ὅπως ἤθελαν. Κρατοῦσαν τά πρακτικά τῶν δικαστηρίων καί τούς καταλόγους τῶν συναγωγῶν, ἐτοίμαζαν συμβόλαια καί πράξεις γιά τά διαζύγια, γι' αὐτό καί ὀνομάζονταν νομικοί καί νομοδιδάσκαλοι. Ἦταν καί αὐτοί ὅπως τούς φαρισαίους οἱ ἐμπαθέστεροι ἐχθροί τοῦ Χριστοῦ⁽²⁷⁾.

Οἱ παραπάνω ἀναφορές παρουσιάζουν τή στάση τόσο τῶν φαρισαίων ὅσο καί τῶν γραμματέων. Ἡ τυπολατρία τους ἀπορρίπτεται ἀπό τόν Χριστό μέ τά φοβερά «οὐαί», πού ἀπηύθυνε ὁ Χριστός ἐναντίον τους⁽²⁸⁾. Ὁ Χριστός μίλησε στό πλῆθος καί τούς μαθητές του καί τόνισε, ὅτι τή θέση τοῦ Μωϋσῆ τήν πῆραν οἱ γραμματεῖς καί οἱ φαρισαῖοι. Γι' αὐτό ὁ Χριστός προέτρεπε τό πλῆθος νά τηροῦν καί νά πράττουν ὅσα τούς ἔλεγαν, νά μή μιμοῦνται ὅμως τά ἔργα τους, γιατί παρέμεναν στά λόγια. Τά περίφημα «Οὐαί δέ ὑμῖν Γραμματεῖς καί Φαρισαῖοι ὑποκριταί»⁽²⁹⁾, συγκεκριμενοποιοῦνται. Γιατί κατατρῶγετε τίς περιουσίες τῶν χηρῶν μέ πρόφαση τίς προσευχές, κλείνετε στούς ἀνθρώπους τό

25. Βλ. Γ. Κωνσταντίνου, *Λεξικόν τῶν Ἀγίων Γραφῶν*, Ἀθήνα 1973, σ. 241.

26. Βλ. Ἰω. Δ. Καραβιδοπούλου, «Φαρισαῖοι», *Θρησκευτική καί Ἠθική Ἑγκυκλοπαίδεια*, τόμ. 11, Ἀθήνα 1967, σσ. 998-999.

27. Βλ. Γ. Κωνσταντίνου, ὁπ.παρ., σσ. 250-251.

28. Βλ. Χρ. Οἰκονόμου, ὁπ.παρ., σ. 220.

29. Ματθ. 23, 13.

δρόμο για τή βασιλεία τῶν οὐρανῶν, οὔτε ἐσεῖς μπαίνετε, ἀλλά οὔτε καί τούς ἄλλους ἀφήνετε νά εἰσέλθουν. Τριγυρνᾶτε τήν στεριά καί τή θάλασσα γιά νά κερδίσετε ἕνα προσήλυτο καί, ὅταν τόν κάνετε, τόν ὀδηγεῖτε στήν κόλαση. Καί καταλήγει ὁ Χριστός: Χτίζετε τάφους γιά τούς προφήτες καί τούς κοσμεῖτε καί ὁμολογεῖτε, ὅτι ἂν ζούσατε στήν ἐποχή τῶν προγόνων σας δέν θά τους φονεύατε. Ὁλοκληρῶστε ἐσεῖς ὅτι ἄρχισαν οἱ πρόγονοί σας. Φίδια καί γεννήματα ἐχιδνῶν πῶς θά ξεφύγετε ἀπό τήν τελική κρίση καί τήν κόλαση;⁽³⁰⁾

Ὁ Χριστός βέβαια προχωρεῖ πιο βαθιά καί ἡ διαφωνία του μέ τούς φαρισαίους καί τούς γραμματεῖς δέν περιορίζεται στούς τύπους. Ἀφορᾷ τήν ὑποκρισία, τήν αὐταρέσκεία τους, τήν αὐτάρκεια καί τήν αὐτοδικαίωσή τους, πού τούς ὀδηγοῦσε στήν περιφρόνηση τοῦ λαοῦ⁽³¹⁾. Γι' αὐτό καί οἱ γραμματεῖς καί οἱ Φαρισαῖοι ἦταν ἀρνητικά διακείμενοι πρὸς τόν Χριστό καί ρωτοῦσαν τούς μαθητές: «Διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καί ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν»;⁽³²⁾

Ὁ φαρισαῖος κατὰ τόν Ἅγιο Νεόφυτο εἶναι προσωποποίηση τοῦ ὑπερήφανου καί κενόδοξου ἀνθρώπου, πού θέλει συνεχῶς νά προβάλλεται καί νά ὑπερέχει ἔναντι τῶν ἄλλων. Εἶναι φιλόδοξος καί ἐκφράζεται μειωτικά πρὸς τούς ἄλλους⁽³³⁾. Γι' αὐτό καί ὁ Ἅγιος Νεόφυτος ἀκολουθώντας τόν Ἀπόστολο Παῦλο προτρέπει: «Μή γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες»⁽³⁴⁾. Ἡ κενοδοξία προκαλεῖ τούς ἄλλους καί δημιουργεῖ φθόνο στίς διαπροσωπικές τους σχέσεις.

Ἀφορμή γιά τήν συγγραφή τῆς παραβολῆς αὐτῆς ὑπῆρξε ἡ λανθασμένη καί κακεντρεχῆς συμπεριφορά τῶν γραμματέων,

30. Ματθ. 23, 1-33.

31. Βλ. Χρ. Οἰκονόμου, ὅπ.παρ., σ. 220.

32. Ματθ. 9, 11.

33. Βλ. Χρ. Οἰκονόμου, ὅπ.παρ., σ. 224.

34. Γαλ. 5, 26.

ἀλλά κυρίως τῶν φαρισαίων, πού προσπαθοῦσαν συνεχῶς νά ἐπικρίνουν, νά διαστρεβλώσουν, νά νοθεύσουν καί νά ἀλλοιώσουν τόν λόγο τοῦ Χριστοῦ. Αὐτό εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νά ἀποπροσανατολίσουν τούς ἀνθρώπους, πού προσέτρεχαν νά ἀκούσουν τόν λόγο τοῦ Χριστοῦ, νά ὠφεληθοῦν πνευματικά, ἀλλά καί νά θεραπευθοῦν σωματικά.

Ὁ Χριστός, ὅμως, ἂν καί ἐντοπίζει τήν ἀσθένειά τους αὐτή, προσπαθεῖ μέσα ἀπό παραβολές νά διδάξει καί νά νοθεύσει τούς ἀνθρώπους. Προκαλοῦσε τό ἐνδιαφέρον καί ἀποκάλυπτε τό νόημα τῶν λόγων του. Οἱ παραβολές τοῦ Χριστοῦ διαφωτίζουν τό μυστήριο τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ στούς μαθητές, ἐνῶ τό ἐπισκιάζουν ἀπό τούς ἀδιάφορους ἢ ἐχθρικῶς διακείμενους. Αὐτό βέβαια μέχρι νά συνειδητοποιήσουν καί οἱ ὑπόλοιποι καί κατανοήσουν τόν παραβολικό λόγο τοῦ Ἰησοῦ⁽³⁵⁾. Κινούμενος ὁ Χριστός παιδαγωγικά, ἂν καί εἶχε πνευματική ἐξουσία, ἀπέφευγε νά ἐπιβληθεῖ δυναμικά μέ τή διδασκαλία του στούς ἀνθρώπους, ὥστόσο ἀποκάλυπτε τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ ὅχι διά τῆς ἀπειλῆς, ἀλλά τῆς ποθητῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἀδιάφορων καί ἐχθρικά διακείμενων, ὥστε νά τύχουν συγχωρήσεως καί ἀφέσεως ἁμαρτιῶν.

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος χαρακτηριστικά ἀναφέρει: «καί τοῦτο, λέγει, ἐφελκόμενος αὐτούς καί ἐρεθίζων καί δεικνύς ὅτι, ἐάν ἐπιστρέψωσιν, ἰάσεται αὐτούς... δεικνύς ὅτι καί τό ἐπιστραφῆναι δυνατόν καί μετανοήσαντας ἔνι σωθῆναι»⁽³⁶⁾. Ἔτσι, λοιπόν, ὁ Χριστός μιᾷ μέ παραβολές γιά νά ἀποκαλύψει στούς μαθητές τήν πραγματοποιούμενη διά τῆς Ἐκκλησίας, ἀναμενόμενη βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Παράλληλα γιά παιδαγωγικούς λόγους προβάλλεται τό μυστήριο, ὥστε μέ αὐτόν τόν τρόπο νά προκαλέσει τό ἐνδιαφέρον τῶν ἀκροατῶν του⁽³⁷⁾. Μέ τόν τρόπο αὐτό ἀποδέχον-

35. Βλ. Ἰω. Δ. Καραβιδοπούλου, *Αἱ παραβολαί τοῦ Ἰησοῦ*, σ. 27.

36. Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, *Ἑρμηνεία εἰς τόν ΜΗ΄ Ψαλμό*, PG 55, 207-208.

37. Πρβλ. Ἰω. Δ. Καραβιδοπούλου, ὁπ.παρ., σ. 28.

ταν μέ μετάνοια τό κήρυγμα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ οἱ μαθητές, ἐνῶ οἱ πολέμοι προβληματίζονταν: «Ἐπηρώτων δέ αὐτόν οἱ μαθηταί αὐτοῦ λέγοντες· τίς εἶη παραβολή αὕτη; ὁ δέ εἶπεν· ὑμῖν δέδοται γνῶναι τά μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τοῖς δέ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μή βλέπωσι καί ἀκούοντες μή συνιῶσιν»⁽³⁸⁾.

(Συνεχίζεται)

38. Λουκ. 8, 9-10.